

JOAN F. MIRA

“Els companys valencians de Siguan –milicians de la CNT– eren capaços de resoldre el greu problema de fer una bona paella en condicions extremes, com ara disposant només d’algun llangardaix com a tota substància. També eren capaços de quedar perfectament desconcertats per la presència d’aquells joves catalans que parlaven una llengua que, estranyament, ells podien entendre”

Guerra als vint anys

El professor Miquel Siguan, pare de la psicologia universitària catalana, i psicolingüista més que emèrit, es va trobar, quan a penes tenia dinou anys, que havia d’anar a la guerra com a soldat de lleva. El jovenet Siguan era estudiant de filosofia i lletres a Barcelona, i ell mateix recorda que, entre els seus companys, predominaven els simpatitzants amb alguna forma de catalanisme progressista, o de catalanisme d’aire catòlic, aleshores demòcrates sense fissures, i membres, com ell, del Front Nacional d’Estudiants de Catalunya, FNEC, sindicat del qual Siguan era llavors secretari general. En tant que tal, també el van incloure en una direcció més o menys federal, després del congrés de la FUE a València, el 1937. Siguan, en ser cridat a files, no volgué fer valer el seu càrrec per evitar anar al front, com era habitual entre la massa d’*enxufats*, estudiants o no, com ara el conegut i després tan influent i honorat (a València sobretot) senyor Munoz Suay. L’estudiant Siguan, per tant, va acudir al centre de reclutament, el van embarcar en un tren, i se’l van endur per etapes, via Castelló, fins al front de Terol. I en arribar al front –sense instrucció, sense uniforme, sense armes, sense res–, va poder constatar i observar llargament, durant prop d’un any, com tot aquell exèrcit dit de Llevant es dedicava metòdicament a perdre la guerra. El jove Siguan sí que volia guanyar aquella guerra: ell era català i demòcrata, creia molt en el govern de la Generalitat, i molt poc en l’eficàcia de la tropa anarquista i en el creixent control del Partido Comunista d’Espanya. Sabia, això sí, que aquell bàndol era el seu, i que el seu bàndol no guanyaria aquella guerra. A pesar d’això, mirà de fer el seu deure de soldat amb totes les conseqüències. Suportant la irresponsabilitat i la rigorosa incompetència de capitans i comandants semianalfabets o analfabets del tot. Aguantant la companyia íntima –en la mateixa barraca, en el mateix niu de metralladores– de militants de l’anarquia radical, que podien presumir alhora d’heroisme en combat i d’haver assassinat metòdicament capellans indefensos. Patint la fam, el fred i els polls, les retirades sense disciplina ni sentit, el sentiment de desori general. I ensenyant els rudiments de la lectura als oficials que es deixaven ensenyar.

Aquest és l’heroisme de debò, el del jove catalanet demòcrata, que pateix sense malhumor la bestiesa infinita del bàndol que li ha tocat defensar. De tot això, Miquel Siguan en va fer unes notes a penes acabada la guerra, i ara ho ha publicat en un volum, *La guerra als vint anys*, de molt agradable lectura. On el lector trobarà que els companys valencians de Siguan –milicians de la CNT, restes de la Columna de Hierro, fusters de l’Horta, jornalers de la Ribera– eren capaços de resoldre el greu problema de fer una bona paella en condicions extremes, com ara disposant només d’algun llangardaix com a tota substància. També eren capaços de quedar perfectament desconcertats per la presència d’aquells joves catalans que parlaven una llengua que, estranyament, ells podien entendre. Recorda Siguan: “El fet que nosaltres parlem català i ens entenguin i que els entenguem quan ells parlen valencià els sorprèn, i no acaba de quedar clar si és una sorpresa agradable o incòmoda. Perquè ells parlen *apitxat* entre ells com a prova de familiaritat i si es vol de complicitat, però per qualsevol motiu passen al castellà. En canvi nosaltres parlem català sempre com la cosa més natural del món, i en fer-ho sembla que els donem una lliçó.” Un xicot fent la guerra als vint anys, allà pel 1938, entre Terol i el Racó d’Ademús, ja va copsar el fons de la qüestió –sociolingüística, psicolingüística– que dos o tres generacions després encara ens turmenta. Aquella guerra, la vam perdre en pocs mesos, i aquesta, la de la llengua, no sabem quant de temps durarà, ni qui la guanyarà.